

להתפלל בצבועין¹⁰⁹.

שנינו במשנתנו: העושה תפלתו עגולה, סכנה, ואין בה מצוה.

לימא תנינא במתניתין דידן — להא דתנו רבנן: תפלין מרובעות — הלכה למשה מסיני. ואמר רבא: בתפרן ובאלכסוֹן. והיינו, שכשתופרן, צריך ליזהר שלא יקלקל ריבוען במשיכת חוט התפירה¹¹⁰. וצריך שיהא נמי אלכסוֹן כהלכתו, דהיינו, שאם האורך והרוחב הם אצבע בדיוק, אזי יהיה האלכסוֹן אצבע ושני חומשין. דהכי נמי תנן במתניתין, שלא יעשה התפלין עגולות!

אמר רב פפא: לא תשמע להאי מלתא ממתניתין, דמתניתין דעבירא כי אמגוזא [כאגוז]¹¹¹, דבהכי איכא סכנתא, שמא תכנס בראשו. אבל אי עגולה היא כביצה וכעדשה¹¹² — שמא שפיר דמי.

מתניתין:

האומר: "יברכוך טובים"¹¹³, הרי זו דרך כה-א המינות. מפני שאומר שדווקא טובים יברכו לה, ואינו כולל רשעים בשבחיו של מקום¹¹⁴. וחכמים למדו מהחלבנה, שמנאה

סכנתא עכ"פ כשהביצה זקופה, שכשיכנס בפתח, אפשר שיכה ראשו באסקופה בבלי דעת — וירצץ את מוחו.

113. המלאכת שלמה הביא, דפירש ר"ת, דהיינו כגון שבברכת מודים, שבמקום: "וכל החיים יודוך סלה" — אומר: "וכל הטובים יהללוך" [וכך הביא הריטב"א בשם תוס', דדווקא בתפילה איכא איסורא, אבל שלא בתפילתו — אין בכך כלום, כדכתיב בתהלים: "וחסידך יברכוך". וכתוב נמי: "אך צדיקים יודו לשמך"]. ובתוס' הרא"ש כתב, שר"ת היה רגיל לשלוח לבני אדם בכתבים של רשות: "ועל כן יברכוך טובים".

אמנם הביא הריטב"א, דיש מפרשים, שהאיסור הוא כשאומר לחבירו: "יברכוך טובים", והיינו משום שכשאומר בלשון רבים — משמע כשתי רשויות.

114. המאירי מביא, דהקשו על פירוש רש"י, הא כתיב בתהלים: "וחסידך יברכוך"? ותירצו, דהא כתיב ברישא דההוא קרא: "יודוך ה' כל מעשיך".

109. ובשו"ת הריב"ש [סי' רכ"ד] כתב: "אפשר שאף אם לא היה דרך המינים להקפיד, מ"מ, כיון שזה מקפיד במה שאין שאר ישראל מקפידין, חיישינן שמא איזה רוח מינות נזרקה בו, ובעבורו מקפיד במה שאין ראוי להקפיד".

110. עוד הביאו התוס', דר"ת פירש, דהיינו שהתפירה עצמה צריכה להיות בריבוע.

111. הרמב"ם הביא להך דינא בהלכות הנחת תפלין [הל' תו"מ פרק ד' הלכה ג']. ויש להבין, דהא לכאורה הפסול הוא בעשיית התפלין, וא"כ, בדיני עשייתן [בפ"ג הל"א] הוה ליה למכתב!

והביא בחי' הגר"ח בשם הגרי"ז, דהפסול הוא משום שהעיגול אינו עומד כולו על ראשו, וא"כ, החסרון הוא בהנחתן. ולהכי נמי תני לה במתניתין דומיא דהנחה על פס ידו וכו'.

112. כך היא הגירסא לפנינו ברש"י. אבל הרש"ש גרס ברש"י: "מתניתין] עגולות כאגוז וכביצה [דהיינו — עגול כדורין]. אבל עגולה כעדשה [דהיינו עגול שטוח] — שפיר דמי". וכן כתב בתפארת ישראל, דאף אם הן כביצה איכא